

Το να αποτολμά κάποιος να καταπιάνεται μια εξιστόρηση (έστω και μια μικρή αναφορά) στα κατορθώματα ενός Έρωτα της στάθμης του μεγάλου μας και ένδοξου Κανάρη είναι αν μη τι άλλο τρέλα: Όμως!...

«ΚΑΝΑΡΗ, σε λησμονήσαμε! Αν ίσως τ' όνομά σου προφερθεί, ξαφνιάζονται, ρωτούν: - Ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος; Είναι η μοίρα των ηρώων και του μεγάλου ανθρώπου. Η δόξα σου νυχτώθηκε. Πολύ θόρυβο κάνουμε. Αλλά πια, πάνε για μας της αγάπης οι φωνές, τα τραγούδια, η λατρεία. Για μια στιγμή φωνάξαμε: - Η Ελλάδα! Αθήνα! Σπάρ-

τη! Λεωνίδα! Μπότσαρη! Δημοσθένη: Κανάρη, ημίθεε φωτοδόξαστε! Τώρα σβήσαμε την αποθέωσή σου μέσα στη σκέψη μας για να χαράξουμε άλλο όνομα. Μα τι σε πειράζει εσένα η λησμονιά μας; Σου μένει, ω ναύτη, το κύμα σου, το καράβι σου, ένας πρώτος άνεμος, τα' αστέρι του βραδιού που σε αγναντεύει, τα ταξίδια σου ανάμεσα στην ωραία φύση...

Η ελευθερία που είναι το καύχημά σου, ο γαλανός ουρανός σου, η γαλανή θάλασσα, οι αετοί σου, ο ήλιος σου, η αρμονική σου γλώσσα, απαλή, ασύγκριτη». (Β. Ουγγό μετ. Κ. Παλαμά, απ' το βιβλίο

«Κανάρης» πολιτικές και λογοτεχνικές εκδόσεις 1960, του μεγάλου ιστορικού μας Δημ. Φωτιάδη), «αν και οι διάφοροι «κομπλεξικοί», ακόμα και σήμερα κομμουνιστή τον ανεβοκατεβάζουν. Όσα δεν φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάκια». (Όμως αλίμονο σε όσους δεν τον μελετούν!). Με τούτη λοιπόν την εργασία ας ταξιδέψουμε στα μέρη και στις θάλασσες μας, νιώθοντας έστω και για λίγο «ρίγος και τρεμούλα» αλλά και υπερηφάνεια, καταμαρώνοντας την «ατοάληνη και ατρόμητη ψυχή» στους αγώνες του για τη λευτεριά μας, τούτου του ένδοξου ήρωά μας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΚΑΝΑΡΗΣ

(1790 - 1877)

Ο Μπουρλοτιέρης του 1821

Του Βαΐου Γκαραγκούνη

1ο ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΣΟΪ ΜΟΥ ΑΡΧΙΖΕΙ ΑΠΟ ΜΕΝΑ

«Τούτη η άσπρη Θάλασσα και τη δεν έχει να μας ανιστορήσει από τα παμπάλαια χρόνια, όταν τη σκίζανε τα καράβια του Μίνωα και των Φοινίκων, οι τριήρεις της Αθήνας, τα δίκροτα της Ρώμης, τα βυζαντινά χελάνδια, οι βενετσιάνικες γαλέρες, τα τούρκικα ντελίνια, τις φρεγάδες, τις σακολέβες, τις γολέτες, τις σκούνες και τα μπρίκια μας. Πες, λοιπόν, πως καθόμαστε μια ηλιόλουστη μέρα πάνω σε βράχο ενός απ' τους τόσους κάβους του τόπου μας και κοιτάμε όσο κόβει το μάτι μας, ν' αστραφτοκοπά το Αιγαίο. Φως και αρμύρα. τίποτις άλλο. Και τότες από τη θύμησή μας περνάνε τα παλιά, τα' ανδραγαθήματα των θαλασσινών μας του Εικοσιένα, που με τα σταροκαραβά τους νίκησαν τις τούρκικες, τις μισιριώτικες, τις αλτζερνίκες και τουνεζιάνικες αρμάδες.

Πόσοι και πόσοι ήρωες! Κι ανάμεσά τους ένας άνδρας ίσαμε τριάντα χρονών, με γυμνά ποδάρια, με λερωμένη βράκα, με κόκκινο αναγυρτό φεσάκι με ναυτικό μαντίλι δεμένο στο λαιμό του, μαζεμένος και λιγομίλητος, που δεν σου γέμιζε το μάτι... Τ' όνομά του: «ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΜΙΚΕ ΚΑΝΑΡΙΟΣ», που ήσυχος καθώς ήταν πολύ λίγοι τον ήξεραν και πιο λίγοι τον λογάριάζαν. Απλός, φτωχός, άγνωστος, πέραγε τις μέρες του πότες ανάμεσα στη φαμελιά του και πότες στα καράβια. Κι όταν μετά τα κατορθώματα του των ρώτησαν, πως, στην αρχή της επανάστασης δεν έκανε τίποτα που να φανερώνει τον ήρωα που έκρυβε μέσα του, αποκρίθηκε:

Καθώς ζούσα πάντα ήσυχια φροντίζοντας τη φαμιλιά μου και δεν έλεγα μπαρούφες στους καφενέδες, δε μ' είχανε σε υπόληψη. Άμα γύρεψαν μπουρλοτιέρηδες, παρουσιάστηκα και απόρησαν...

- Όταν κάποτε τον ρώτησαν από πού κρατάει η σκούφια του απάντησε. - Το σοΪ μου αρχίζει από μένα. Σω-

στή κουβέντα. Εκείνο που βαραίνει είναι το τι φτιάχνουμε εμείς, κι όχι το τι μας κληρονομάνε οι άλλοι. Γεννήθηκε στα Ψαρά γύρω στα 1790-3...

Προτού χνουδίσουν τα μαγουλά του, ορφάνεψε από πατέρα, και μπήκε μούτσος στο καράβι του θείου του Μπουρέκα. Σκληρή δουλειά. Για το παραμικρό φταίξιμο, ανεμελιά ή αφηρημάδα έπεφτε βαριά η καρπαζιά κι άστραφτε το χαστούκι. Κοντά στο δάσκαλο Μώρο, ο οποίος είχε κουτσοσπουδάσει στη Χίο, έμαθε κάτι κολυβογράμματα, όσο να διαβάζει και να υπογράφει με τούτο τον τρόπο: «κοστάτης μικάϊ κανάριος». Αυτά τον βοήθησαν - όπως ανιστόρησε στον Τερτσέτη - να διαβάζει το βίο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, και εις την άγνωσιν έτρεχαν δάκρυα, βρύση οι οφθαλμοί του». (Ο Τερτσέτης όπως γνωρίζουμε ήταν ο ένας απ' τους δυο δικαστές, που δεν υπόγραψαν την θανατική καταδίκη των Θεόδ. Κολοκοτρώνη και Δημ. Πλαπούτα και έτσι γλύτωσαν την εκτέλεση, όταν οι Βαναροί σε στημένη δίκη, τους κατηγορήσαν για εσχάτη προδοσία.

Ο άλλος ήταν ο Πρόεδρος της δικής, Αναστάσιος Πολυζωίδης).

«Για να γίνεις καλός θαλασσινός ήταν πολύ πιο ζόρικο εκείνα τα χρόνια απ' όσο είναι σήμερα. Δεν είχαν τα πλεούμενα μηχανές, που να σε πηγαίνουν κόντρα στον καιρό. Έπρεπε να παλεύεις αδιάκοπα με τους αγέριδες και να μοχθάς με τα πανιά. Να λυσσομανάει το πέλαγος κι εσύ να σκαρφαλώνεις στις σκαλιές... Να γλιστράς με το μπουρίνι ως την άκρη του μπαστουνιού, όταν η πλώρη του караβιού μια να τινάζεται στα ύψη, και μια να βυθάει στο χάος, αντικρίζοντας βουνό το κύμα ν' άρχεται να σε κουκουλώσει έτοιμο να σε καταπιεί. Όλα τούτα και πολλά πάρα πολλά άλλα είχαν, να ξεπεράσουν οι ναυτικοί μας: Όπως όταν ο Βοναπάρτης είχε αποφασίσει να γίνει κο-

μοκράτορας, η εγγλέζικη αρμάδα με Ναύαρχο το θαλασσόλυκο Νέλσωνα τον κουλοχέρι και στραβό απ' το δεξί του μάτι, έστηνε μπλόκα σ' όλα τα παράλια της Μεσογείου, και συλλάμβανε όποιο καράβι προσπαθούσε να σπάσει το μπλόκο, (έπρεπε να ξεφεύγεις με μανούβρες)ώσπου οι άγγλο-γάλλικες διαφορές πήραν τέλος στις 18 του Ιουνή 1815 στο Βατερλώ. Απ' την άλλη το καλοκαιράκι η τούρκικη αρμάδα άμα γαλήνευαν τα πελάγη, σαλπάριζε για τις θάλασσές μας, να θυμίσει στους ραγιαδες τα χρέη τους. Να εισπράξει δηλ. τα χαράτσια τα αβαέτια και όλα τα δασύματα, αλλά και τους (μελάχρηδες ή σεφερλήδες) όπως λέγανε τους ναυτικούς που ήταν υποχρεωμένα να δίνουν τα νησιά μας από 50 μέχρι 200 σε χαλεπούς χρόνους, για να δουλέψουν στην αρμάδα.

Μια τούρκικη παροιμία λέει, πως: «Ο Αλλάχ άφησε τη στεριά στους πιστούς και τη Θάλασσα στους γκιαούρηδες». Τούτο το δράμα της βίας και της φτώχειας, βοήθησε τους θαλασσινούς μας στον αγώνα ζωής και θανάτου που θα έδιναν στο Εικοσιένα. Μάθαιναν τη δύναμη και τις αδυναμίες του εχθρού τους αφού οι ναύτες τους ήταν (οι πιο πολλοί) έλληνες. Ο Κανάρης έβγαλε μ' αξιοσύνη τούτο το δύσκολο σχολειό. Σε τίποτις όμως ακόμα δεν ξεχώριζε.

Την τιμή του ξεσηκωμού των νησιών μας την κέρδισαν οι Σπέτσες, όπως πρώτες σήκωσαν στο Εικοσιένα το φλάμπουρο της λευτεριάς. Κατόπιν τα Ψαρά: Δε γίνηκε το ίδιο και με την Ύδρα. Ο φιλικός μικροκαπετάνιος Αντώνης Οικονόμου μαζί με άλλους συνεργάτες, ένας απ' αυτούς κι ο Γκίκας Θ. Γκίκας, γιός μεγαλονοικοκύρη, αρμάτωσαν ίσα με πεντακόσιους Ύδραίους δήθεν θα πήγαιναν να πολεμήσουν με τα αδέρφια τους στο Μοριά, ξεσήκωσαν το λαό και ανάγκασαν τους μεγαλονοικοκυραίους να υπογράψουν τον ξεσηκωμό αλλά και να συμβάλουν οι-

κονομικά με 650.000 γρόσια. Κάποιος απλοϊκός γέρος τους είπε πως: - Σαν πολλά τους ζήτησαν που θα τα βρουν τόσα λεφτά;

- Μωρέ αυτά δεν είναι ούτε ο αφρός της στέρνας του πατέρα μου, που λέει γελώντας ο λεβέντης Γκίκας Θ. Γκίκας.

(Τούτος ο «λεβέντης» όπως τον αποκαλεί ο ιστορικός δημ. Φωτιάδης έδωσε τη ζωή του για την Πατρίδα πολεμώντας στην «Τριπολιτσία» αδιαφορώντας για πλούτη και υλικά αγαθά). «Τον Αντώνης Οικονόμου ποτέ δεν τον συγχώρεσαν, και τον φυλάκισαν στην Πελοπόννησο, στο μοναστήρι του φονιά. Όταν γίνονταν οι ετοιμασίες για τη Συνέλευση της Επιδαύρου δραπέτευσε και πήγαινε να πει τα δίκαια του, αλλά σαν το μάθαν οι απεσταλμένοι της Ύδρας, σε συμβούλιο με τους κοτζαμπάσηδες του Μοριά, έστειλαν και τον δολοφόνησαν, κάπου κοντά στο Άργος. Αν ξέραμε τον τάφο του ίσως να χαράζαμε τούτο το επίγραμμα.

«Όσοι φυτεύουν το δέντρο της λευτεριάς σπάνια γεύονται τους καρπούς του»

Για να έχει ο αναγνώστης μια ιδέα πως θα αντιβγαίναμε την τουρκική αρμάδα, στον αγώνα της θάλασσας, πρέπει να πούμε πως καμιά ελπίδα δεν είχαμε αν προσπαθούσαν οι ναυτικοί μας να αντιβγούν με ναυμαχίες.

«Σύμφωνα με το ναύαρχο Αλεξάνδρη, ο ενωμένος τούρκο-αιγυπτιακός στόλος στον τέταρτο χρόνο της επανάστασης είχε 150 καράβια, μεγάλα και μικρά, αρματωμένα με 2000 κανόνια τα πιο πολλά χοντρά, 8.000 ναύτες και 2.500 πεζοναύτες. Ο δικός μας γύρω στα 80 τα πιότερα μικρά, με 800 κανόνια, που τα

πιο πολλά ήτανε ψηλά, και 5000 ναύτες. Τα τούρκικα ντελίνια και οι φρεγάδες, τα πιο μεγάλα τους καράβια δηλ. είχανε δυο ή τρεις απανωτές σειρές, μέχρι και 100 κανόνια, σαν φρούριο της εποχής, με τίρο (ακτίνα βολής) 3500 μέτρα και οι μπάλες τους ζύγιζαν 44 λίτρες. Τα δικά μας δεν ξεπερνούσαν τα 800 μέτρα τίρο, με τις πιο χονδρές μπάλες 18 λίτρες και οι πιο πολλές 12 λίτρες».

ΜΗΝ ΧΑΣΕΤΕ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ
ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΟ 2ο ΜΕΡΟΣ

